

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА
Кафедра геоморфології і палеогеографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор

“ _____ ” _____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПАЛЕОГЕОГРАФІЯ

галузь знань: 10 Природничі науки
спеціальність: 103 Науки про Землю
спеціалізація: геоморфологія та палеогеографія, біогеографія та географія ґрунтів
факультет: географічний

Робоча програма навчальної дисципліни “Палеогеографія” для підготовки доктора філософії з природничих наук за спеціальністю 103 Науки про Землю, 2019. – 9 с.

Розробники:

Богущий А.Б., професор кафедри геоморфології і палеогеографії, кандидат геолого-мінералогічних наук, професор;

Томенюк О.М., старший науковий співробітник кафедри геоморфології і палеогеографії, кандидат географічних наук.

Програма затверджена на засіданні кафедри геоморфології і палеогеографії

Протокол № ____ від _____.____.20__ р.

В.о. завідувача кафедри геоморфології і палеогеографії

_____ Л.Ф. Дубіс

Схвалено Вченою радою географічного факультету

Протокол № ____ від _____.____.20__ р.

Голова Вченої ради географічного факультету

_____ В.І. Біланюк

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: <i>10 Природничі науки</i>	<i>Денна форма навчання</i>
Модулів – 1	Спеціальність: <i>103 Науки про Землю</i>	<i>Вибіркова</i>
Блоків змістових модулів – 1		Рік підготовки – <i>другий</i>
Загальна кількість годин – 90	Спеціалізація: <i>геоморфологія та палеогеографія, біогеографія та географія ґрунтів</i>	Семестр – 4
Тижневих годин: аудиторних – 3 самостійної роботи – 2,625		Освітньо- кваліфікаційний рівень: <i>доктор філософії</i>
	Практичні – 16 год	
	Самостійна робота – 42 год	
		Вид контролю – <i>іспит</i>

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить – 1,143.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою і завданням навчальної дисципліни “Палеогеографія” є формування необхідних теоретичних знань і практичних навиків, які дозволять розкрити зв'язки між компонентами природи, закономірності формування основних генетичних типів покривних відкладів, їхніх парагенетичних зв'язків. Планується опанування науковими підходами і практичними навиками щодо з'ясування умов проживання давньої людини, шляхів її міграції у палеоліті Волино-Поділля. Акцент завжди буде на прикладні палеогеографічні дослідження, що має безпосередній вплив на різні форми господарської діяльності людини. Передбачено опанування підходами і принципами роботи у наукових колективах, зокрема при виконанні міжнародних грантів, розробка власних проєктів наукових досліджень, що в подальшому стане цінним інструментом під час виконання дисертаційних робіт.

В результаті вивчення цього курсу аспірант повинен

знати:

особливості методики відтворення палеогеографічних ситуацій і розвитку палеогеографічної оболонки з акцентом на особливості антропогенного періоду як останнього етапу розвитку географічної оболонки Землі; історію розвитку поглядів на події антропогену.

вміти:

проінтерпретувати головні події розвитку природи планети: глобальні кліматичні зміни, розвиток покривних зледенінь, тектонічні рухи, сейсмічність, вулканізм, зміни рівня Світового океану, динаміку природної зональності та ландшафтів, появу та становлення людини.

Навчальний курс охоплює **3 кредити (90 годин)**. Курс складається з 32 годин лекційних занять, 16 годин практичних занять та 42 годин самостійної роботи. Тижневе навантаження студента складає 3 години аудиторних занять та 2,625 години самостійної роботи.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Вступ. Основні засади палеогеографії. Сутність та значення палеогеографічних досліджень. Методи відтворення палеогеографічних обстановок. Головні теоретичні концепції палеогеографії.

Тема 2. Об'єм, особливості та значення вивчення плейстоценових відкладів. Огляд методів вивчення плейстоценових відкладів, їхні особливості. Геологічні (гранулометричний, мінералогічний), геоморфологічні, геофізичні, палеонтологічні (палеофауністичний, палеоботанічний), археологічні, кліматостратиграфічні (палеопедологічний, палеокріологічний, палеотемпературний), геохронологічні (ізотопними, радіовуглецевим, палеомагнітним) методи вивчення плейстоценових відкладів.

Тема 3. Основні генетичні типи плейстоценових відкладів. Найважливіші особливості четвертинних відкладів, їхня класифікація.

Характеристика генетичних типів континентальних відкладів за умовами їхнього утворення, фаціальними та просторовими відмінностями. Характеристика морських відкладів: фації та зональний характер їхнього поширення. Антропогенні (техногенні) відклади: фактори їхнього утворення, класифікація та ознаки.

Тема 4. Стратиграфічна класифікація і номенклатура плейстоценових відкладів. Регіональні та місцеві стратиграфічні схеми. Основи і принципи стратиграфічного розчленування антропогену. Кліматостратиграфічний і біостратиграфічний принципи, їхні переваги і недоліки. Основні таксономічні одиниці і термінологія. Проблеми розробки єдиної стратиграфічної шкали. Регіональні стратиграфічні шкали, їхня кореляція.

Тема 5. Особливості розвитку льодовикових, перигляціальних та інших природних зон плейстоцену. Розвиток фауни, палеолітичних культур у плейстоцені. Особливості палеогеографії Землі в антропогені у порівнянні з попередніми періодами. Закономірності розвитку природи: спрямованість, ритмічність, синхронність, успадкованість, новоутворення, місцеві відхилення. Гляціально-перигляціальні та плювіальні пояси. Характеристика окремих регіонів. Геохронологія подій в антропогені. Історія розвитку рослинного та тваринного світу в антропогені. Фактори, що на них вплинули, етапи розвитку, їхні регіональні ознаки. Розвиток давньої людини, її геологічний вік, шляхи міграцій. Археологічні пам'ятки світу. Екологія давньої людини.

Тема 6. Палеогеографічні основи картування плейстоценових відкладів, а також палеогеографічні умови формування корисних копалин. Палеоландшафти Землі. Відтворення географічної зональності для різних етапів розвитку природи в антропогені. Класифікація палеоландшафтів. Корисні копалини, пов'язані з плейстоценовими відкладами.

Тема 7. Вивченість плейстоценових відкладів України: основні досягнення та проблеми. Українська палеогеографія у світовій палеогеографічній науці.

4. Структура навчальної дисципліни

№	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
		лк	пр	лаб	ср
МОДУЛЬ 1					
1	Тема 1. Вступ. Основні засади палеогеографії.	4	–	–	6
2	Тема 2. Об'єм, особливості та значення вивчення плейстоценових відкладів. Огляд методів вивчення плейстоценових відкладів, їхні особливості.	4	2	–	6
3	Тема 3. Основні генетичні типи плейстоценових відкладів.	6	4	–	6
4	Тема 4. Стратиграфічна класифікація і номенклатура плейстоценових відкладів. Регіональні та місцеві стратиграфічні схеми.	4	2	–	6

5	Тема 5. Особливості розвитку льодовикових, перигляціальних та інших природних зон плейстоцену. Розвиток фауни, палеолітичних культур у плейстоцені.	6	–	–	6
6	Тема 6. Палеогеографічні основи картування плейстоценових відкладів, а також палеогеографічні умови формування корисних копалин.	4	2	–	6
7	Тема 7. Вивченість плейстоценових відкладів України: основні досягнення та проблеми. Українська палеогеографія у світовій палеогеографічній науці.	4	6	–	6
ВСЬОГО		32	16	–	42

6. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
МОДУЛЬ 1		
1	Геологічні методи палеогеографічних реконструкцій плейстоценових відкладів.	2
2	Класифікація генетичних типів четвертинних відкладів. Принципи побудови літолого-стратиграфічних колонок плейстоценових відкладів.	4
3	Стратиграфічне розчленування антропогену. Вивчення регіональних стратиграфічних схем.	2
4	Геологічні карти четвертинних відкладів. Методика побудови і практичне використання. Опис палеогеографічних карт плейстоцену.	2
5	Польові експедиційні дослідження опорного розрізу.	6
ВСЬОГО		16

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні засади палеогеографії.	6
2	Об'єм, особливості та значення вивчення плейстоценових відкладів. Методи вивчення плейстоценових відкладів, їхні особливості.	6
3	Основні генетичні типи плейстоценових відкладів.	6
4	Стратиграфічна класифікація і номенклатура плейстоценових відкладів. Регіональні та місцеві стратиграфічні схеми.	6
5	Особливості розвитку льодовикових, перигляціальних та інших природних зон плейстоцену. Розвиток фауни,	6

	палеолітичних культур у плейстоцені.	
6	Палеогеографічні основи картування плейстоценових відкладів, а також палеогеографічні умови формування корисних копалин.	6
7	Вивченість плейстоценових відкладів України: основні досягнення та проблеми. Українська палеогеографія у світовій палеогеографічній науці.	6
	Разом	42

10. Методи навчання

Використовуються такі методи навчання:

а) *словесні* – лекція, пояснення, бесіда, інструктаж (вступний та поточний) під час виконання практичних робіт;

б) *наочні* – ілюстрування лекційного матеріалу таблицями, схемами та графіками;

в) *практичні* – виконання практичних робіт, що передбачає організацію навчальної роботи для отримання нових знань, перевірки певних наукових гіпотез на рівні досліджень, узагальнень та аналізу та формування вмінь і навичок інтерпретації результатів досліджень різноманітних об'єктів, у т.ч. польові експедиційні роботи на конкретних розрізах.

11. Методи контролю

Методи контролю з курсу “Вчення про перигляціальну зону”: усне опитування, оцінка за модулі, перевірка практичних робіт тощо.

11. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- ✓ практичні: 30 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів 30.
- ✓ контрольні заміри (модуль): 20 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів 20.
- ✓ іспит: 50 % семестрової оцінки. Максимальна кількість балів 50.

Підсумкова максимальна кількість балів 100.

Під час оцінювання аспірантів буде враховано дотримання ними таких критеріїв:

- **Академічна доброчесність:** Очікується, що роботи аспірантів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших аспірантів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі аспіранта є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

- **Відвідання занять** є важливою складовою навчання. Очікується, що всі аспіранти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Аспіранти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку аспіранти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.
- **Література.** Уся література, яку аспіранти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Аспіранти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані на поточному опитуванні, практичній роботі та бали підсумкового контролю. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність аспіранта під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т.ін. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
A	90–100	відмінно	зараховано
B	81–89	добре	
C	71–80		
D	61–70	задовільно	
E	51–60		
FX	21–50	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
F	0–20	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

* кількість балів для оцінок “незадовільно” (FX і F) визначається Вченими радами факультетів.

13. Методичне забезпечення

1. *Богуцький А.Б., Томенюк О.М.* Програма дисципліни вільного вибору аспіранта “Палеогеографія” підготовки докторів філософії з галузі знань 10 Природничі науки за спеціальністю 103 Науки про Землю. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 5 с.

1. *Богуцький А.Б., Томенюк О.М.* Силабус курсу “Палеогеографія”. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 10 с.

14. Рекомендована література

Базова:

1. *Веклич М.Ф.* Основы палеоландшафтоведения. – К. : Наук. думка, 1990. – 189 с.
2. *Веклич М.Ф.* Палеоэтапность и стратотипы почвенных формаций верхнего кайнозоя. – К. : Наук. думка, 1982. – 202 с.
3. *Величко А. А.* Эволюционная география: проблемы и решения / А. А. Величко. – Москва : ГЕОС, 2012. – 563 с.
4. Климаты и ландшафты Северной Евразии в условиях глобального потепления. Ретроспективный анализ и сценарии : Атлас-монография / под ред. А. А. Величко. – Москва : ГЕОС, 2010. – Вып. III. – 220 с. + 16 с. цв. вкл.
5. *Мельничук І.В.* Палеоландшафти України в антропогені. – К. : ВГЛ “Обрії”, 2004. – 208 с.
6. Методы палеогеографических реконструкций: Методическое пособие / Коллектив авторов: Блюм Н.С., Болиховская Н.С., Большаков В.А. и др. / Под ред. П.А. Каплина, Т.А. Яниной. – М. : Географический факультет МГУ, 2010. – 430 с.
7. Просторово-часова кореляція палеогеографічних умов четвертинного періоду на території України / Матвіїшина Ж.М., Герасименко Н.П., Передерій В.І. та ін. / За ред. Ж.М. Матвіїшиної. – К. : Наук. думка, 2010. – 192 с.
8. *Степанчук В. М., Матвіїшина Ж. М., Рижов С. М., Кармазиненко С. П.* Давня людина : палеогеографія та археологія. – К. : Наук. думка, 2013. – 204 с. – (Проект “Наукова книга”).
9. *Шанцер Е.В.* Очерки учения о генетических типах континентальных осадочных образований. – Труды Геол. ин-та АН СССР. – Вып. 161. – 1966. – 240 с.
10. *Яцишин А.М., Дмитрук Р.Я., Богуцький А.Б.* Методи дослідження четвертинних відкладів: навч.-методич. посібник. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 177 с.
11. *Paleolityczna ekumena strefy pery- i metakarpackiej / W.P. Alexandrowicz, A. Bogucki, J. Chodorowski i in. / red. M. Łanczont, T. Madeyska. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 2015. – 971 s.*

Допоміжна:

Періодичні видання

1. Вісник Львівського університету. Серія географічна.
2. Quaternary International.
3. Quaternary Science Reviews.
4. Journal of Quaternary Science.
5. Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology.

Інформаційні ресурси:

1. www.sciencedirect.com.
2. <http://onlinelibrary.wiley.com>.